

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าผ่านเพจกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In - Depth Interview) เพื่อนำผลการวิจัยมาศึกษาแนวทางการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ผ่านเพจกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Depth Interview) โดยการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว (Face to Face Interview : F2F) การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ (Telephone Interview) ในการเก็บข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาด้วยวิธีการนำเสนอผลการวิจัยเป็นเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) อภิปรายข้อมูลและบรรยายสรุปแยกตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการวิจัย ดังนี้

ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อนำมาศึกษาแนวทางการสื่อสาร รูปแบบและการสนทนาที่ใช้ในการบริหารความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้มีส่วนร่วมของเพจกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เพื่อทราบถึงการยอมรับ ติดตาม และการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ในการใช้เฟซบุ๊กอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงใช้การเก็บข้อมูลโดยการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมาย เป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มองค์กร คือ บุคคลที่ทำงานในกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช และมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำเผยแพร่ข่าวสารในเฟซบุ๊กที่เป็นผู้มีส่วนร่วมฯ ของเฟซบุ๊กกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาด้วยวิธีการนำเสนอผลการวิจัยเป็นเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) พรรณนา อภิปรายข้อมูล และบรรยายสรุป โดยแยกตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้ในการเลือกสัมภาษณ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มาจากองค์กร และกลุ่มเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยสามารถอธิบายรายละเอียด ดังนี้

1.1 กลุ่มที่มาจากองค์กร คือ บุคลากรกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่มีบทบาทหน้าที่ในการวางแผนการประชาสัมพันธ์ จัดทำการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และมีการติดต่อประสานงานกับกลุ่มเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้โดยตรง โดยเลือกสัมภาษณ์บุคคล จำนวน 4 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 1 คน และผู้ปฏิบัติจำนวน 3 คน

1.2 กลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ คือ ผู้ที่ติดตามเฟซบุ๊กเพจกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และรับบริการ/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น กดถูกใจ (Like) กดส่งต่อ (Share) มีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ บนหน้า (Wall) เฟซบุ๊กแสดงความคิดเห็น (Comment) แสดงความรู้สึก (Emotion) หรือสนทนาผ่านกล่องข้อความ (Inbox) และเป็นผู้ที่ใช้ประโยชน์การข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากเฟซบุ๊กกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ซึ่งผู้วิจัยได้ผู้ใช้ประโยชน์ ตามลักษณะการใช้ข้อมูลข่าวสารเป็น จำนวน 4 กลุ่มย่อย กลุ่มละ 5 คน ดังนี้

1. กลุ่มงานอนุรักษ์ คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ มูลนิธิ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลระบบนิเวศน์ หรือจัดกิจกรรมโครงการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่า เพื่อประโยชน์สู่สาธารณะ

2. กลุ่มงานศึกษาวิจัย คือ นักวิจัย นักวิชาการ อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ให้ความรู้ หรือนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษา

3. กลุ่มงานบริหารจัดการทรัพยากร คือ ประชาชนทั่วไป นักท่องเที่ยว สื่อมวลชน ผู้ที่มีส่วนร่วมใช้ทรัพยากร ด้านท่องเที่ยว นันทนาการ ความบันเทิง ส่งต่อข้อมูลสู่สาธารณะ

4. กลุ่มส่งเสริมการใช้ประโยชน์ คือ ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจโรงแรมธุรกิจบันเทิง หรือหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจที่มีความส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตนหรือองค์กร

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติและแสวงหาบุคคลที่มีคุณสมบัติตรงตามทีมงานวิจัยต้องการ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่มาจากองค์กร คือ ตัวแทนบุคลากรกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่มีบทบาทหน้าที่ในการวางแผนการประชาสัมพันธ์ จัดทำการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (Admin Page) และมีการติดต่อประสานงานกับกลุ่มเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า โดยตรง โดยเลือกสัมภาษณ์บุคคล

2. กลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ คือ ตัวแทนผู้ที่ติดตามเฟซบุ๊กเพจกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และรับบริการ/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการสื่อสาร แสดงความคิดเห็น และมีการใช้ประโยชน์ข้อมูลต่าง ๆ จากเฟซบุ๊กกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยการติดตามดูจากหน้าเฟซบุ๊ก และจากการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ดูแลเฟซบุ๊ก

3. เมื่อได้ข้อมูลแล้วผู้วิจัยได้ติดต่อกลุ่มตัวอย่างแต่ละท่านผ่านเฟซบุ๊กส่วนตัวเพื่อแนะนำตัวและนัดหมายสัมภาษณ์ หรือสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์โดยบุคคลกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นบุคคลที่พร้อม และเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์ได้ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและการได้รับความร่วมมือในการเก็บข้อมูล เน้นความสะดวกของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นสำคัญ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีทั้งหมด จำนวน 24 คน

ขั้นตอนการทำวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดการดำเนินงานวิจัยโดยทำการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บข้อมูลด้วยแนวทางต่อไปนี้

1.1 การวิเคราะห์รูปแบบการสื่อสาร (Content Analysis) จากการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารของเฟซบุ๊กกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เช่น ภาพ (Picture) เนื้อหาข้อมูล (Content) วิดีโอ (VDO) กิจกรรม (Event) การแสดงความคิดเห็น (Comment) ภาษาที่ใช้สื่อสาร

1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยทำการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว จำนวน 9 ท่าน แบ่งเป็น กลุ่มที่มาจากองค์กร จำนวน 4 ท่าน กลุ่มผู้มีส่วนร่วมฯ จำนวน 5 ท่าน และสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนร่วมฯ ผ่านทางโทรศัพท์ จำนวน 15 ท่าน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการ หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อการแสวงหาข้อมูลที่ได้มาซึ่งกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์หลักของการวิจัย ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการนำไปตั้งคำถามการวิจัย การวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย

วิธีการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ใช้เครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ใช้วิธีวิเคราะห์การสื่อสารข้อมูลผ่านเพจกรมอุทยานแห่งชาติ และใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ ในลักษณะคำถามกึ่งมีโครงสร้าง และใช้แนวคิดทฤษฎี ทั้งนี้คำถามสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นคำถามปลายเปิดที่ไม่ชี้นำคำตอบด้วยการตั้งคำถามให้เหมือนการพูดคุยกัน เพื่อให้ได้คำตอบที่ตอบสนองต่อปัญหานั้นวิจัย และวัตถุประสงค์ของการวิจัย และได้สอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับความคิดทัศนคติ คาดหวังของข้อมูลที่ต้องการ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ดูแลเฟซบุ๊กกรมอุทยานแห่งชาติฯ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการทำวิจัยและการทำกิจกรรมต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลจากการสังเกต และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ที่เป็นรูปแบบในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร (Content) ของเฟซบุ๊กกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ภาพประจำตัว (Profile) เนื้อหา (Content) วิดีโอ (VDO) กิจกรรม (Event) การสนทนา (Comment) กล่องข้อความ (Inbox) และที่เป็นการสัมภาษณ์บุคคล ส่วนข้อมูลทุติยภูมิเป็นข้อมูลประเภทเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัย โดยใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวทางเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นที่ทำการศึกษาโดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การเครื่องบันทึกเสียงการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายอย่างละเอียด
2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แต่ละกลุ่มตัวอย่างมาสรุปและวิเคราะห์แบ่งตามลักษณะการมีส่วนร่วมของข้อมูลข่าวสาร
3. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ร่วมกับการสังเกตมาสรุปผลวิจัย

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ประกอบกับแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้เพื่อประกอบอธิบายให้เห็นตามประเด็น ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็นที่ศึกษาซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้เก็บข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์

2. การวิเคราะห์เชิงแบ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์โดยตีความหมายรวมทั้งจัดเป็นระบบหมวดหมู่ตามความเกี่ยวข้องของงานวิจัย

3. การวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นที่ศึกษาโดยการนำข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องมารวบรวม เพื่อนำไปหาข้อสรุปซึ่งในแต่ละประเด็นต้องตีความ พร้อมทั้งเพื่อตอบคำถามตามปัญหาคำถามวิจัยที่กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจน

4. ในการนำเสนอข้อมูลและเขียนรายงานการวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการศึกษามีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยผู้ให้ข้อมูลไม่ประสงค์เปิดชื่อและนามสกุล เพื่อป้องกันความเสียหายของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องปิดบังชื่อและนามสกุลของผู้ให้ข้อมูลและขอกำหนดรหัสผู้ให้ข้อมูลตามประเภทกลุ่มตัวอย่าง